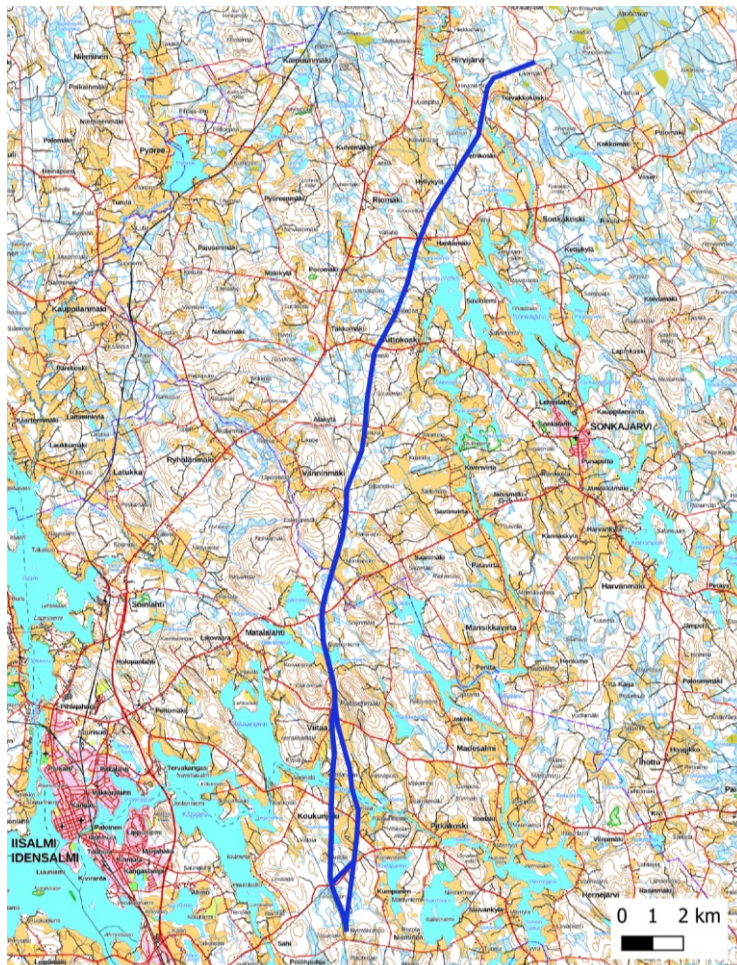

Sonkajärven Honkamäki-Viidankankaan tuulipuiston verkkoliityntäreitien luontoselvitykset vuonna 2023: luontotyypit ja kasvillisuus, liito-orava ja viitasammakko

Juha Kinnunen

Sonkajärven Honkamäki-Viidankankaan tuulipuiston verkkoliityntäreitin luontoselvitykset vuonna 2023: luontotyytit ja kasvillisuus, liito-orava ja viitasammakko

Juha Kinnunen

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Menetelmät	4
2.1. Luontotyytit ja kasvillisuus	4
2.2. Liito-orava.....	4
2.3. Viitasammakko	6
3. Tulokset.....	6
3.1. Huomioitavat luontotyyppikohteet	6
3.2. Kasvillisuuden yleispiirteet.....	11
3.3. Liito-orava.....	14
3.4. Viitasammakko	21
3.5. Muut erityisesti huomioitavien lajien havainnot.....	24
4. Suositukset.....	25
5. Viitteet.....	26
Liite 1. Taulukko tehdyistä havainnoista	27

1. Johdanto

Faunatica Oy teki kesällä 2023 Honkamäki-Viidankankaan tuulipuiston verkkoliityntäreitin luontotyyppi-, kasvillisuus-, liito-orava- ja viitasammakkoselvitykset Sweco Finland Oy:n toimeksiannosta. Tutkitut reittivaihtoehdot esitetään kuvassa 1.

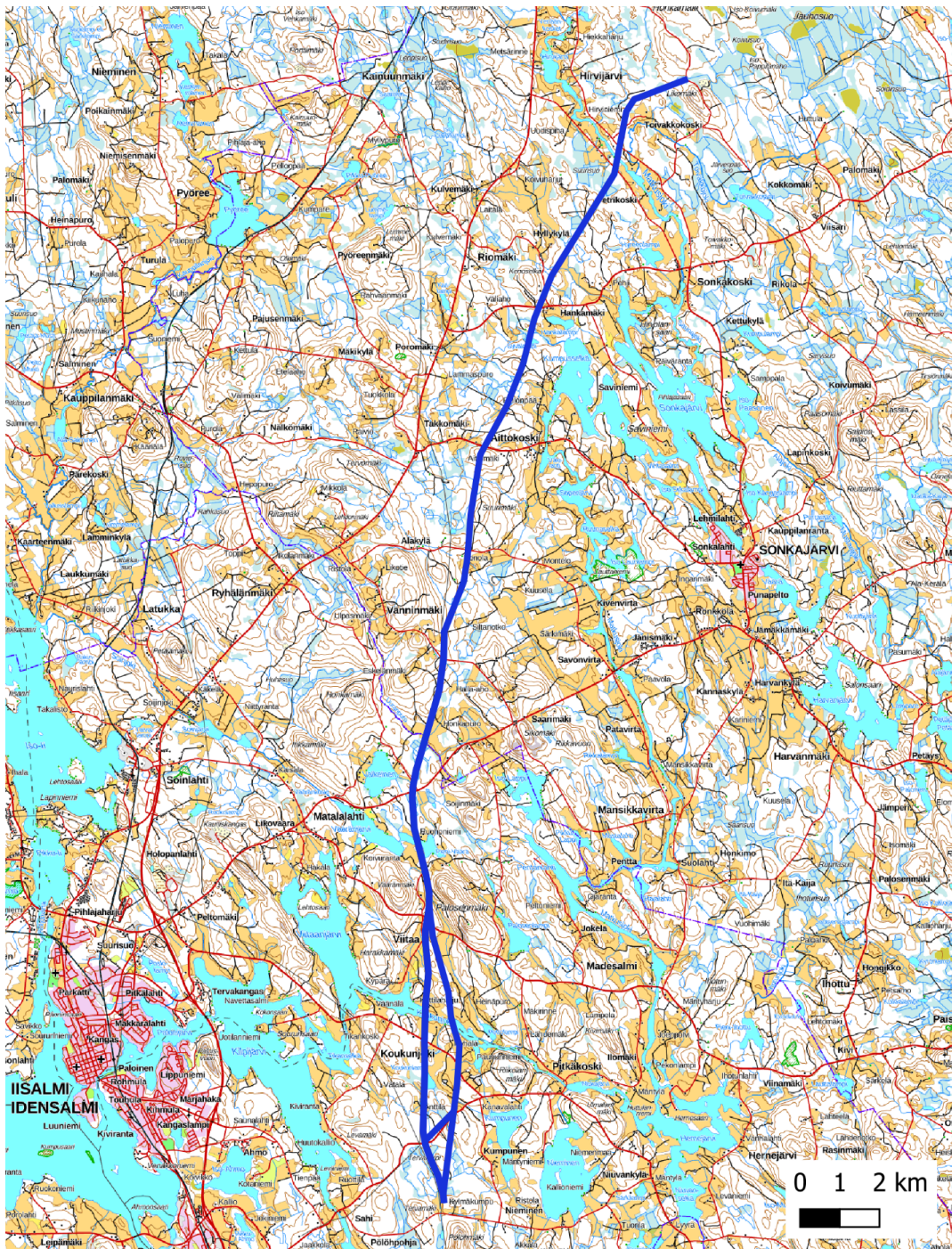
Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksessä paikannettiin:

- luonnonsuojelulain mukaiset luontotyytit
- metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt

- vesilain mukaiset suojeltavat vesiluontotyytit (luvun 2 11 §:n kohdan 1 ja luvun 3 2 §:n kohdan 8 mukaiset kohteet)
- METSO-ohjelman mukaiset arvokkaat kohteet
- uhanalaiset luontotyytit (LUTU)
- muut luonnonsuojelullisesti arvokkaat kohteet
- uhanalaisten ja muut erityisesti huomioitavien putkilokasvilajien esiintymät.

Selvitysalueen eri osien kasvillisuus kuvaillaan yleispiirteisesti.

Liito-orava ja viitasammakko ovat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 78 §:n perusteella.

Kuva 1. Suunnitellut sähkönsiirtoreittien vaihtoehdot (sininen viiva).

2. Menetelmät

2.1. Luontotyytit ja kasvillisuus

Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksen teki FM Juha Kinnunen kahden maastokäynnin aikana 27.–28.5.2023 ja 1.–2.7.2023. Maastotyöhön käytettiin yhteensä 14 tuntia; maastotyötä tehtiin myös liito-orava- ja viitasammakkoinventoinnin yhteydessä. Osia reitistä ajettiin maastopyörällä. Selvitetyin linjan leveys oli 50 metriä keskilinjaa molemmin puolin, joten kokonaisleveys on 100 metriä.

2.2. Liito-orava

Selvityksen teki FM Juha Kinnunen 27.–28.5.2023 ja 1.–2.7.2023, ja maastotyöhön käytettiin yhteensä 12 tuntia. Liito-oravaselvitykselle inventointiaika oli toukokuussa hyvä, sillä lehtipuissa ja -pensaissa oli vielä osin pienet lehdet eikä aluskasvillisuus ollut vielä täysin noussut vaikeuttamaan puiden tyvien tarkastusta. Liito-oravan jätökset ovat luotettavasti havainnoitavissa maaliskuusta–toukokuun välisenä aikana (Nieminen 2017).

Maastossa edettiin siten, että saatiin kattava kuva puustosta sekä selvitysalueen soveltuvuudesta liito-oravalle. Liito-oravan ulostepapanoita etsittiin järjestelmällisesti (noin 0,75 metrin säteellä tyvestä) mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden ja puuryhmien alta. Lähtökohtaisesti tarkastettiin kaikki rinnankorkeushalkaisijaltaan (dbh; n. 130 cm maasta) yli 30 cm paksut kuuset, yli 20 cm paksut haavat ja lepät sekä yli 30 cm paksut koivut, raidat ja muut lehtipuut. Myös ohuempien em. puulajien ja mäntyjenkin alta etsittiin papanoita erityisesti, jos oli saatu ensimmäinen positiivinen havainto lajista. Myös muita merkkejä liito-oravan esiintymisestä pidettiin silmällä (virtsaajäljet puiden tyvillä, karvat kololla, varastot puissa ja pöntöissä, pesäainekset kolossa tai sen ulkopuolella puussa tai maassa, koivun ja haavan lehtisyönnökset).

Mahdolliseen pesimiseen liittyviä piirteitä pidettiin silmällä ja kirjattiin muistiin niiden esiintyessä (kolopuut, risupesät, räkättirastaan pesät, pesimiseen soveltuvat rakennukset).

Laji.fi-portaalista selvitysalueelta tai sen välittömästä läheisyydestä olivat käytettävissä seuraavat aikaisemmat havainnot liito-oravasta (koordinaatit YKJ):

2021 7050808:3517892
2021 7050797:3517879
2021 7050819:3517874
2021 7050832:3517878
2021 7050800:3517789

2021 7050872:3517797
2021 7051090:3517825
2020 7051134:3517741
2020 7051175:3517740
2020 7051254:3518699
2020 7057653:3517299
2021 7074498:3522968
2009 7074532:3522947
2007 7074551:3522957
2016 7074553:3522966
2014 7074538:3522967
2006 7074542:3522973
2020 7074547:3522991
2018 7074552:3523101

Työssä käytettiin seuraavia määrittelyjä liito-oravan elinpiiriltä:

Pesäpuu = puu, jossa kolo/risupesä/pönttö, jonka alla papanoita tai voidaan muilla perustein todeta pesäpuuksi. Kartoittajan asiantuntemuksella tehty arvio. Potentiaalinen pesä ei ole olemassa oleva pesä.

Papanapuu = puu, jonka alla on liito-oravan papanahavaintoja, mutta jossa ei ole pesää.

Kolopuu = puu, jossa kolo, mutta ei ulostehavaintoja tai muita näköhavaintoja, jotka viittaisivat

siihen, että kolo olisi liito-oravan käytössä (kategoriaan voidaan merkata myös esim. linnunpöntöt, joista ei ole tehty havaintoja liito-oravista). Kolopuussa ei ole havaintohetkellä pesää.

Ydinalue = ydinalueella tarkoitetaan lähinnä lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteyteen tehtyä toiminnallista aluerajausta. Ydinaluerajaukseen sisältyy pesäpaikkoja ympäröivä suojapuusto sekä liito-oravalle riittävä ravintopuusto. Ydinalue on yleensä laajempi kuin lisääntymis- ja levähdyspaikka, ja sen ajatuksena on tarjota liito-oravayksilölle edellytys lisääntymiseen ja ympärivuotiseen elämiseen.

Elinpiiri tai elinalue tulkitaan liito-oravan käyttämänä alueena, joka on tunnistettu liito-oravakartoituksessa. Elinpiirirajaus pohjautuu papanahavaintoihin, eikä se ota välttämättä kantaa, onko alue yhden vai useamman liito-oravan käytössä.

Papana-, pesä- ja kolopuut paikannettiin GPS:llä, ja kolojen löytämisessä puista käytettiin apuna myös kiikareita.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan määrittelyssä käytettiin Niemisen (2017) ohjeistusta.

2.3. Viitasammakko

Selvityksen teki FM Juha Kinnunen 27.–28.5.2023, ja maastotyöhön käytettiin yhteensä 6 tuntia.

Peruskartalta etsittiin lajille potentiaaliset kutulammikot, ja ne tarkastettiin maastossa. Potentiaalisiksi viitasammakon kutulammikoiksi arvioitiin seuraavanlaiset:

- lammikot tai lammet, joissa on seisovaa vettä, tai virtaus on hyvin pieni (ei riittävä kuljettamaan mukanaan kutua),
- lammikot tai lammet, jotka eivät ole liian umpeenkasvaneita,
- lammikot tai lammenrannat, joissa ei ole aallokkoa, tai aallokko on sopivasti rantakasvillisuuden vaimentamaa, sekä
- lammikoissa vettä on niin paljon, että kudulla on mahdollisuus vaipua pohjaan huomaamattomiin; käytännössä yleensä vähintään 30 cm, mieluiten 50 cm.

Peruskartta- ja ilmakuvatarkastelun jälkeen potentiaalisia kuuntelukohteita oli 12 kappaletta. Potentiaalisilla kutulammikoilla ja -lammilla kuunneltiin kullakin noin puoli tuntia. Sää oli inventointihetkellä melko lämmin (13–18 °C), sateeton ja vähätuulinen.

3. Tulokset

3.1. Huomioitavat luontotyyppikohteet

Luonnonsuojelulaissa mainittuja tai uhanalaisia luontotyyppiejä ei reitiltä tavattu.

Metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä tavattiin (lähteiden välitön lähiympäristö 7 kpl ja lammen välitön lähiympäristö 1 kpl; ks. jaksot 3.1.1 ja 3.1.2). Samoilla kohteilla on myös vesilain mukaisia suojeltavia vesiluontotyyppiejä (luvun 2 11 §:n kohdan 1 mukaiset kohteet; ks. jaksot 3.1.1 ja 3.1.2) vastaavasti: seitsemän lähdeä ja yksi lampi.

METSO-ohjelman mukaisia arvokkaita kohteita tavattiin yksi (Säyneensuon liito-oravametsä; kuva 2). Rajattu metsäalue ei kuulu viimeiseen sähköreittilinjaukseen; se kartoitettiin aikaisemman linjausvaihtoehdon perusteella.

Muita luonnonsuojelullisesti arvokkaita kohteita ei tavattu.

Uhanalaisia ja muita erityisesti huomioitavia lajeja tavattiin (jakso 3.5), mutta ei putkilokasveista.

Kuva 2. Säyneensuon liito-oravametsä, joka täyttää METSO-ohjelman kriteerit.

3.1.1. Lähteet

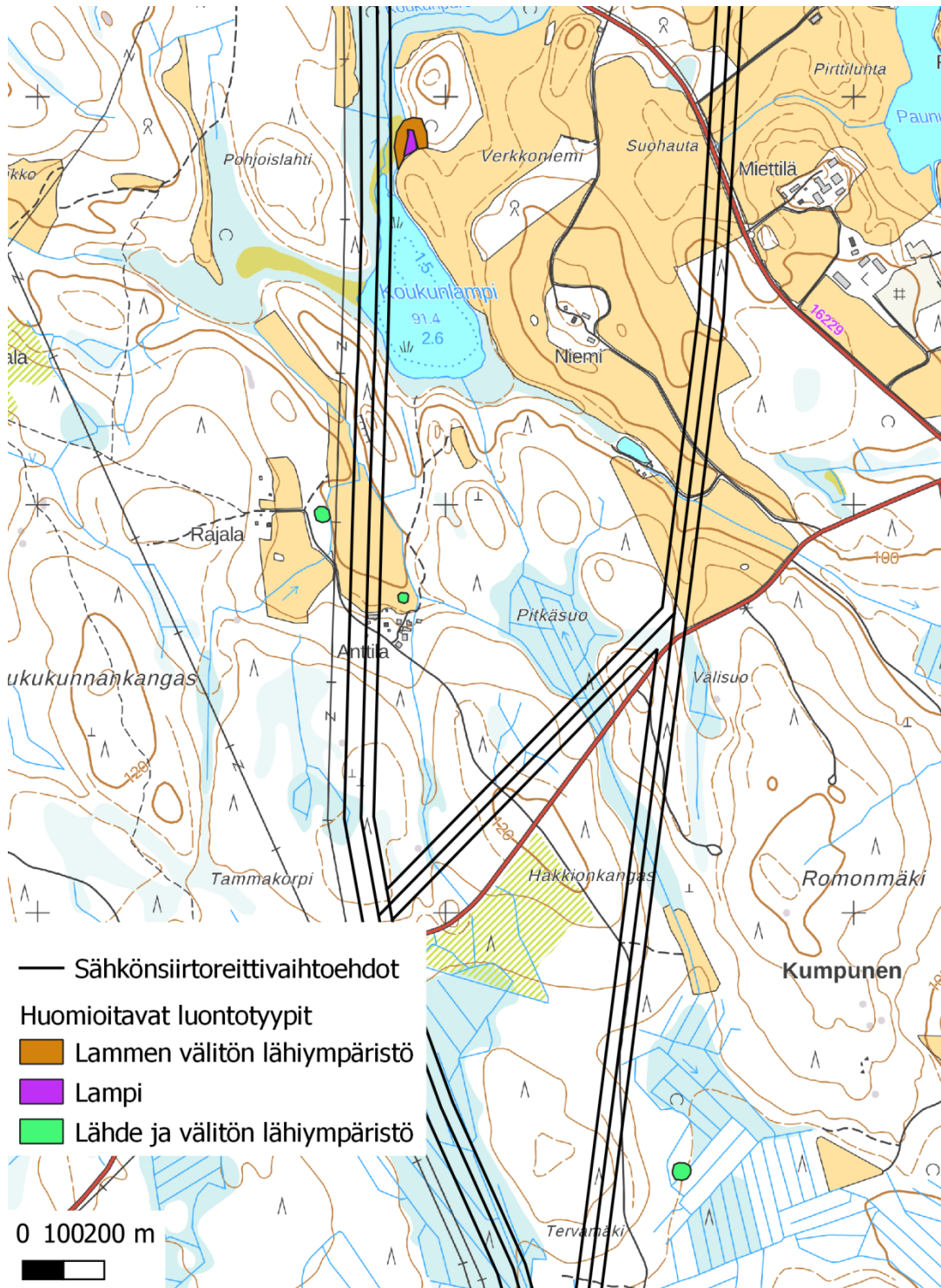
Lähteiden välittömät lähiympäristöt ovat metsälain 10 §:ssä mainittuja erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Reittilinjaukselta ja sen välittömästä ympäristöstä kirjattiin 7 lähdettä, joiden ympärille määriteltiin huomiointivyöhykkeet. Lähteet ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia (tulkintaohje Metsäkeskus 2022). (Kuvat 3 & 4)

Itse lähteet ovat vesilain suojaamia.

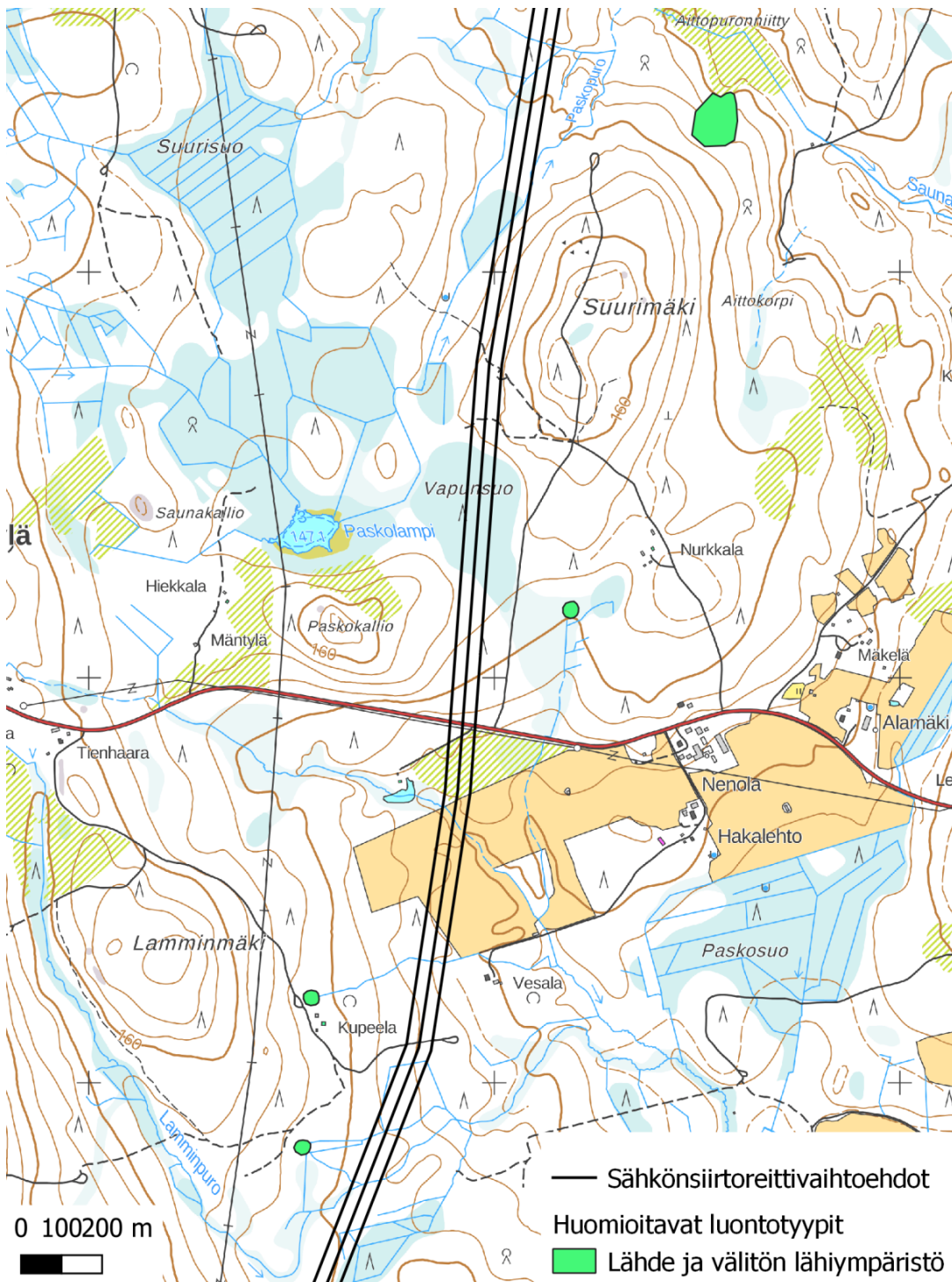
3.1.2. Lammet

Pienten lampien välittömät lähiympäristöt ovat metsälain 10 §:ssä mainittuja erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Reittilinjaukselta ja sen välittömästä ympäristöstä kirjattiin 1 pieni lampi, jonka ympärille määriteltiin huomiointivyöhyke. Lampi on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen (tulkintaohje Metsäkeskus 2022). (Kuva 3)

Itse lampi on vesilain suojaama.

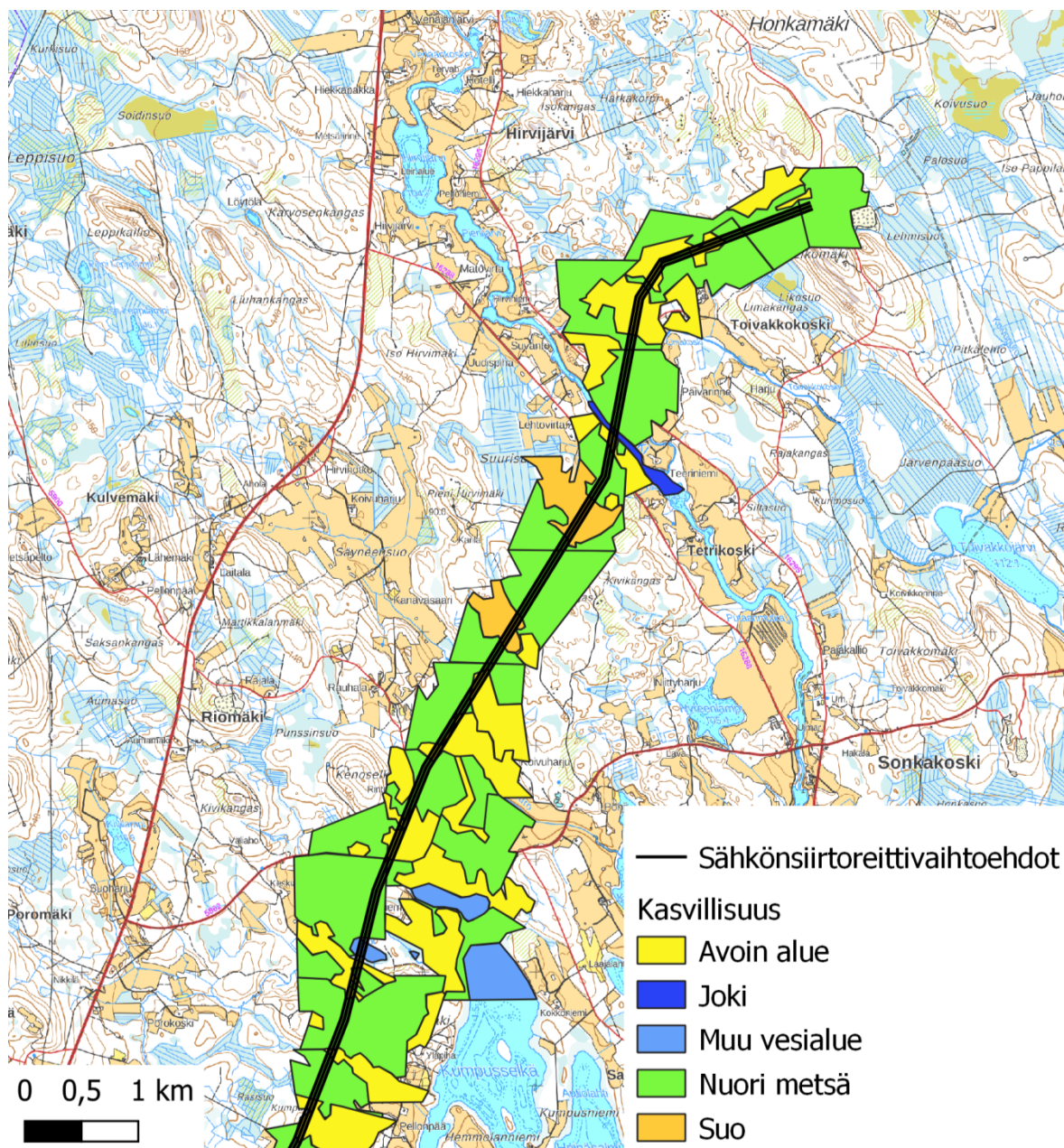
Kuva 3. Alueen eteläosan lampi ja kolme lähdekohdetta.

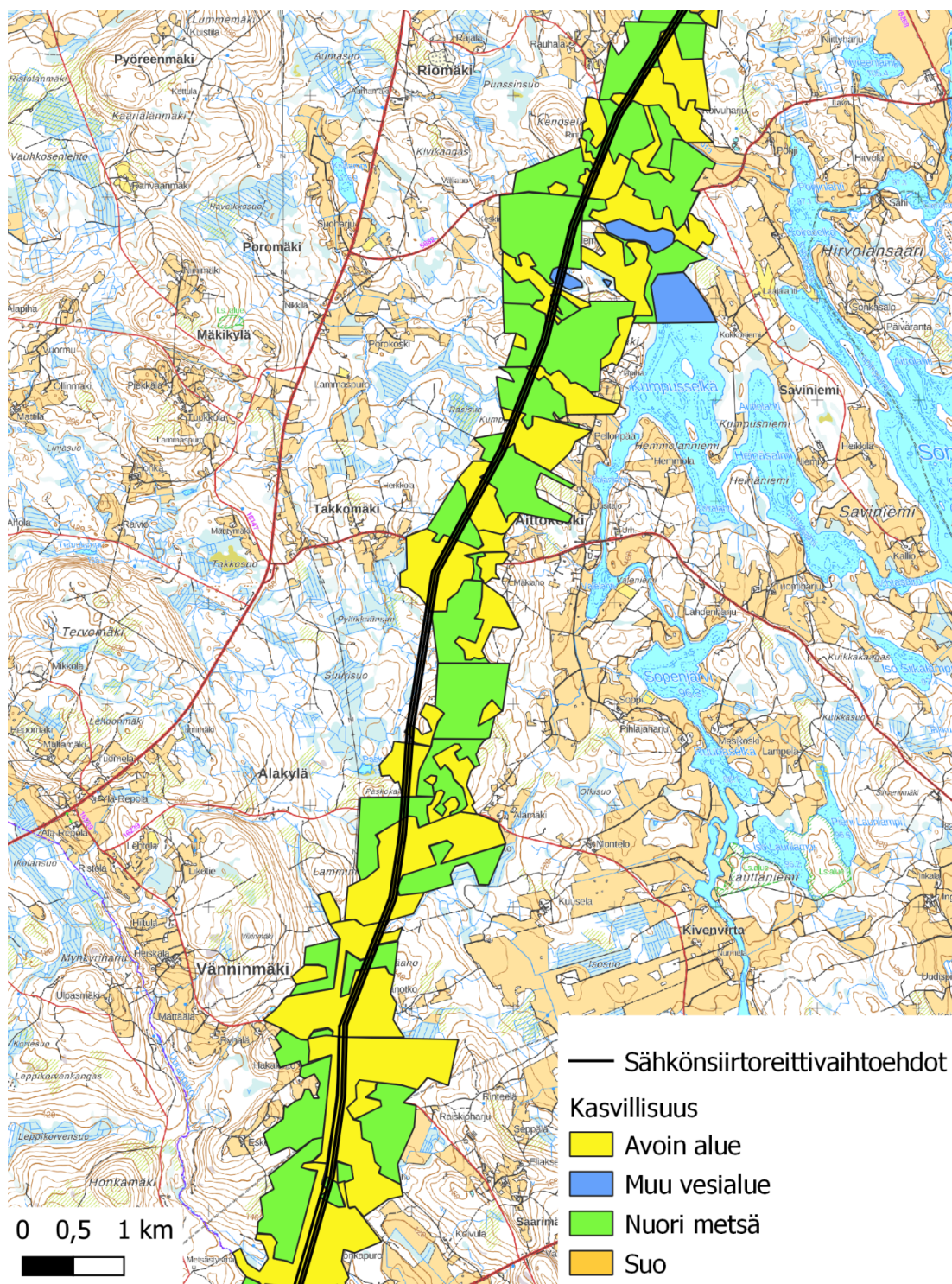
Kuva 4. Alueen keskiosan neljä lähdekohdetta. Pohjoisin kohde sisältää useita tihkupintoja.

3.2. Kasvillisuuden yleispiirteet

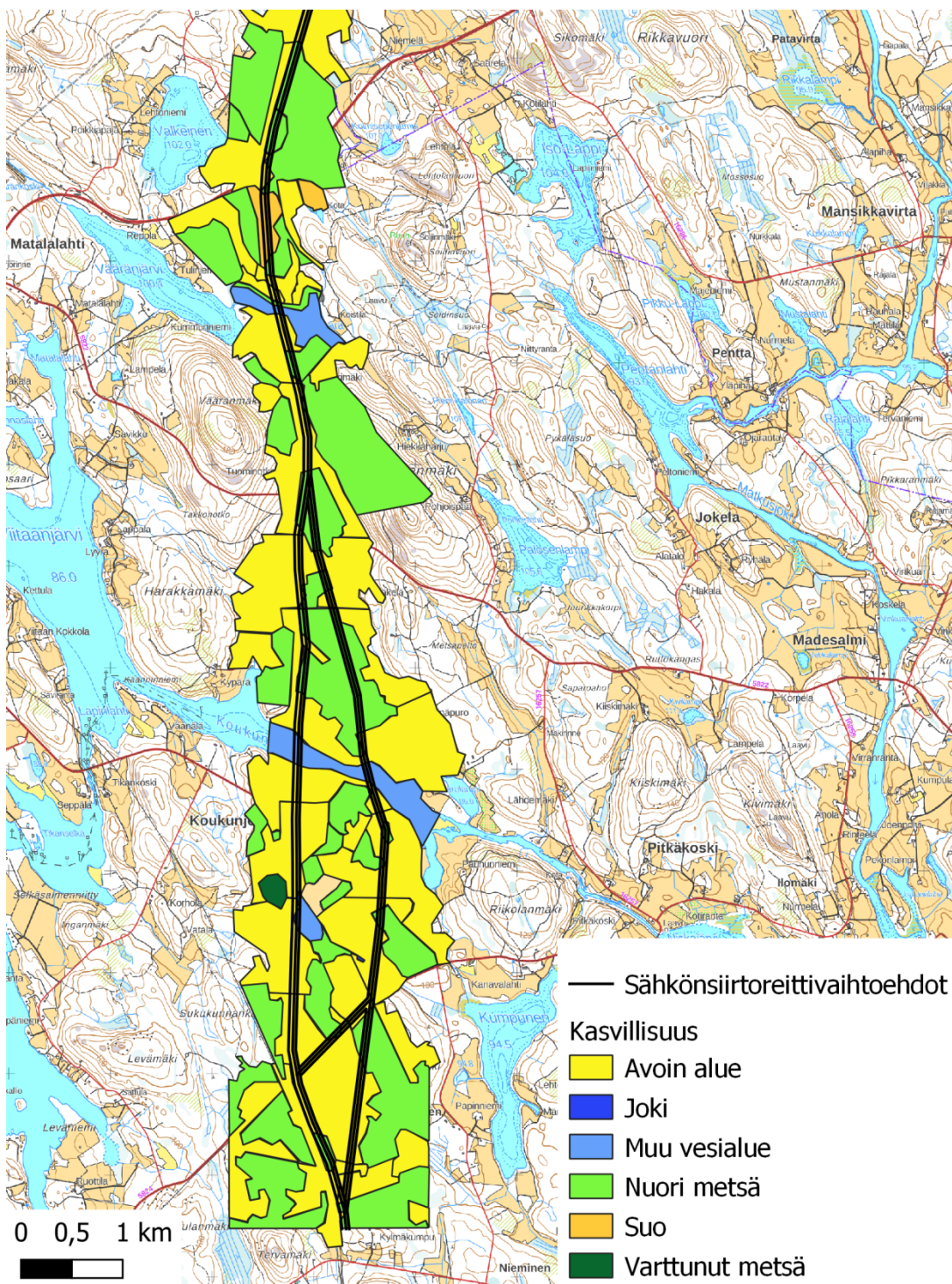
Kasvillisuuden yleispiirteet esitetään kuvissa 5-7. Selvitysalue oli jaksossa 3.1 esitettyjä luontotyyppikohteita lukuun ottamatta ns. tavanomaista luontoa, ja pääosin voimakkaassa talouskäytössä.

Kuva 5. Yleiskartta luontotyypeistä: pohjoisosa.

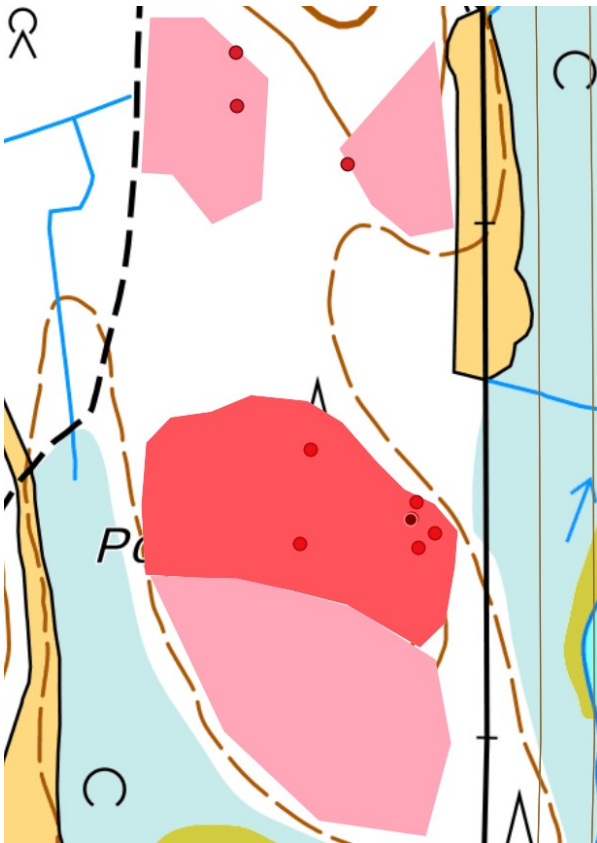
Kuva 6. Yleiskartta luontotyypeistä: keskiosa.

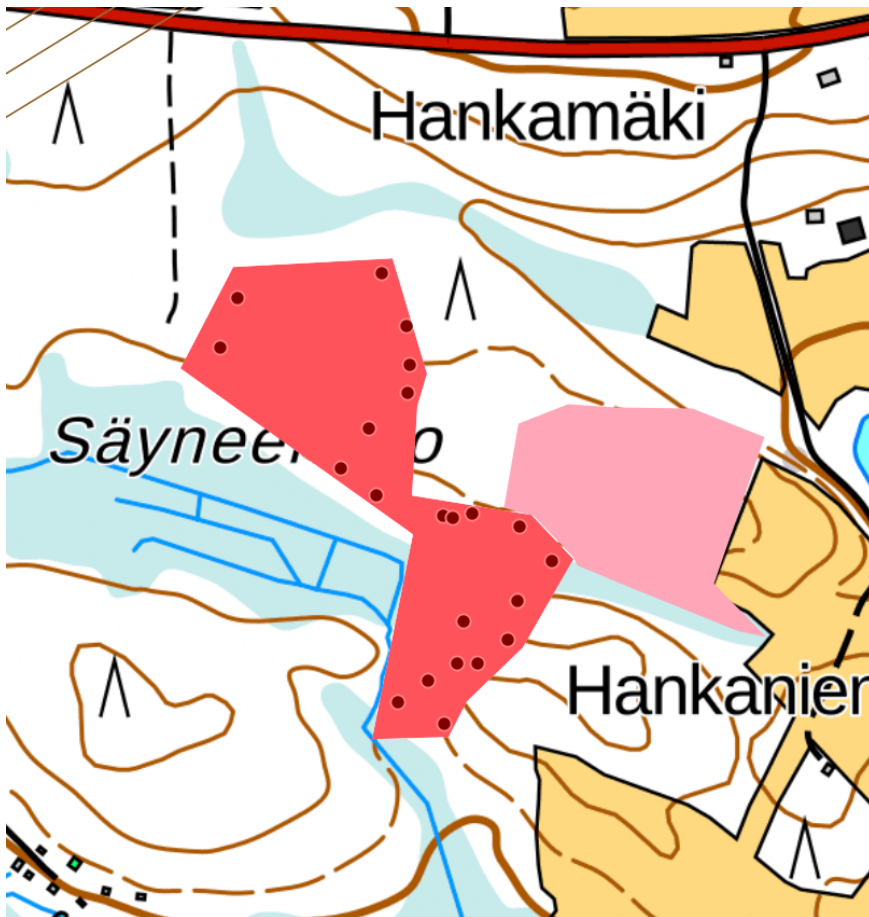
Kuva 7. Yleiskartta luontotyypeistä: eteläosa.

3.3. Liito-orava

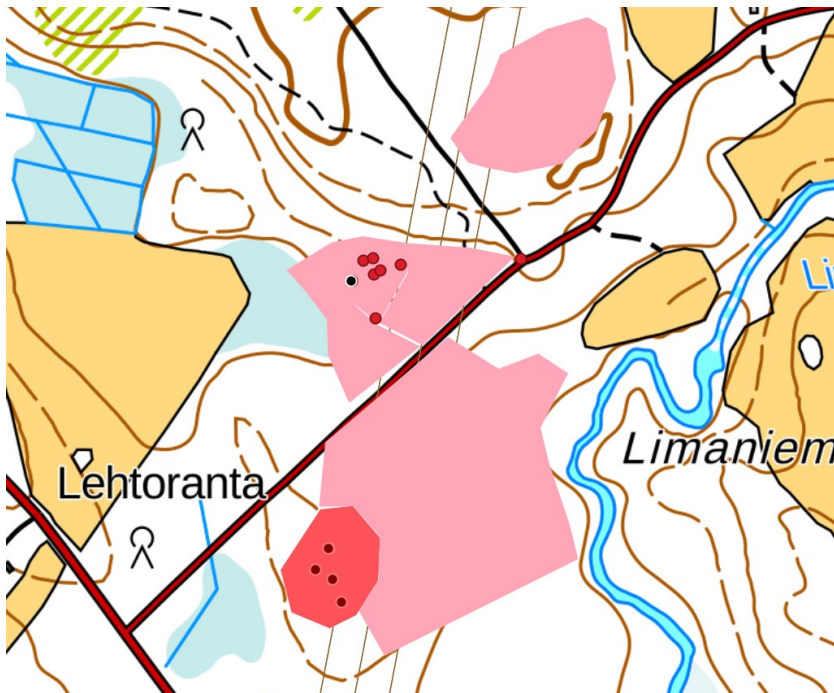
Selvityksessä tavattiin neljä liito-oravan elinpiiriä, joilta kultakin rajattiin lisääntymis- ja levähdyspaikka (kuvat 8–11). Lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä.

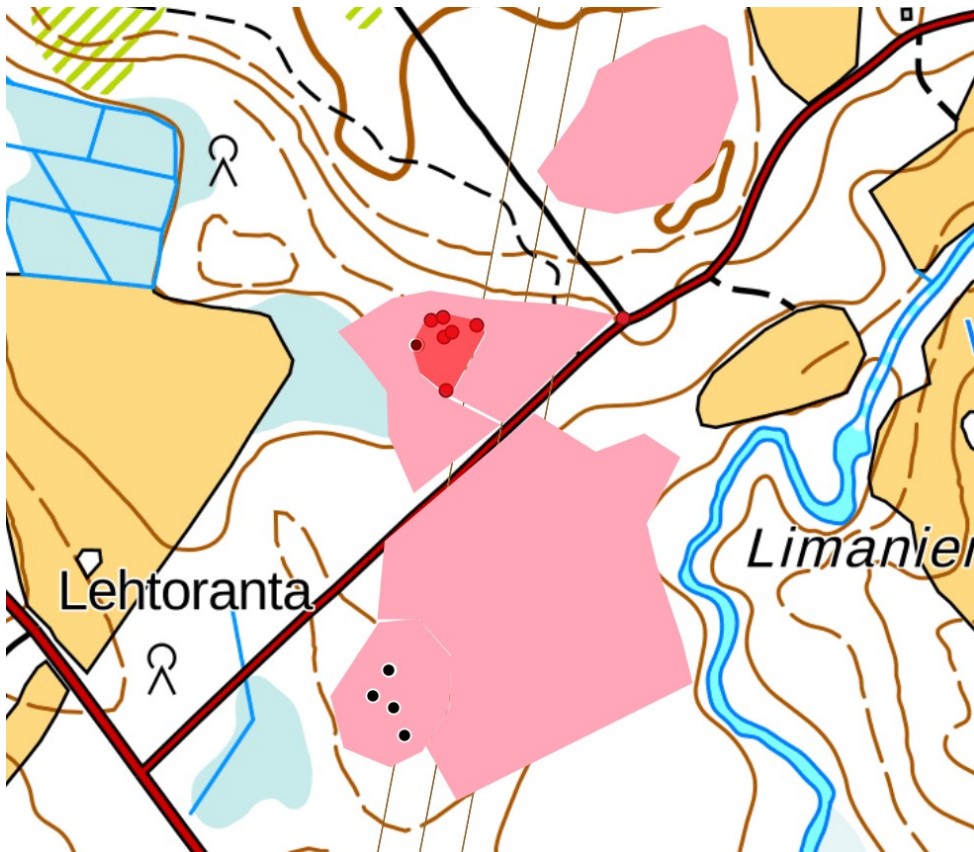
Kuva 8. Pohjoislahden lisääntymis- ja levähdyspaikka (LLP-rajaus punainen, potentiaalinen elinympäristö vaaleanpunainen; vanhat havainnot punainen, uusi havainto tummanpunainen).

Kuva 9. Sääneensuon lisääntymis- ja levähdyspaikka (LLP punainen, potentiaalinen elinympäristö vaaleanpunainen, tehdyt havainnot tummanpunainen).

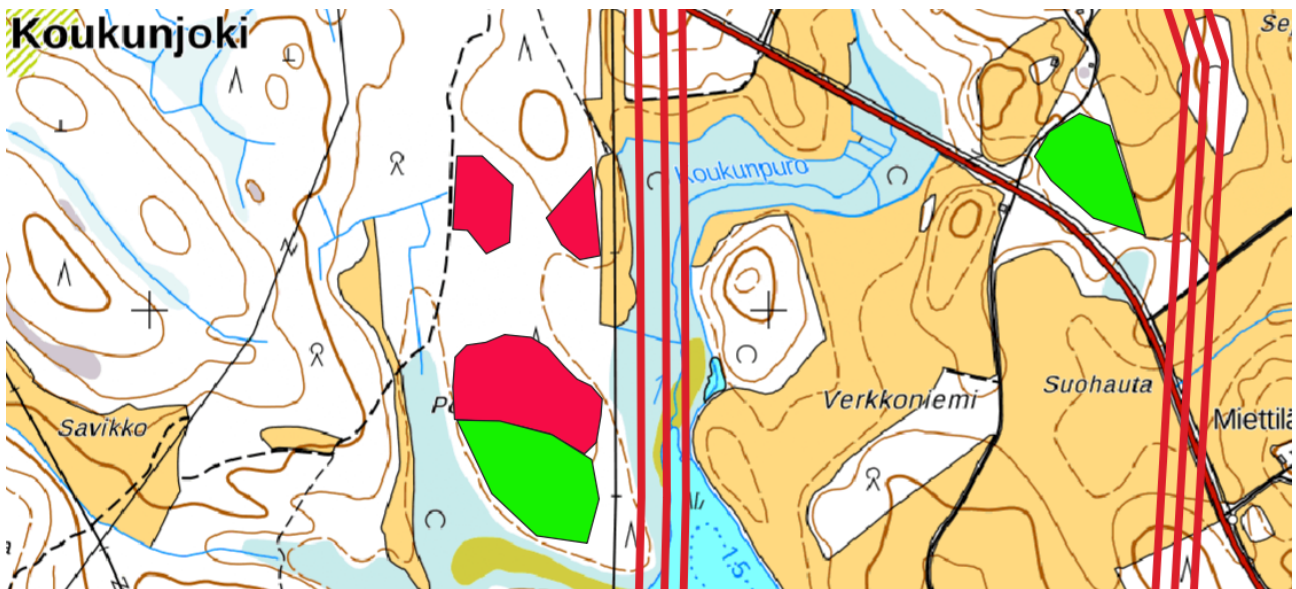

Kuva 10. Lehtorannan eteläinen lisääntymis- ja levähdyspaikka (LLP punainen, potentiaalinen elinympäristö vaaleanpunainen, havainnot LLP:n sisällä tummanpunainen). Tien eteläpuolelta ei ole aikaisempia havaintoja liito-oravasta laji.fi-portaalissa. Lehtorannan molemmat lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat hyvin yhteydessä toisiinsa.

Kuva 11. Lehtorannan pohjoinen lisääntymis- ja levähdyspaikka (LLP-rajaus punainen, potentiaalinen elinympäristö vaaleanpunainen, vanhat havainnot punainen, uusi havainto LLP:n sisällä tummanpunainen). Tämä esiintymispaikka on ollut pitkään tiedossa: laji.fi-portaalissa havaintoja on vuosilta 2006, 2007, 2009, 2014, 2016, 2018, 2020 ja 2021. Portaalissa havaintopaikan nimi on Lehtoranta.

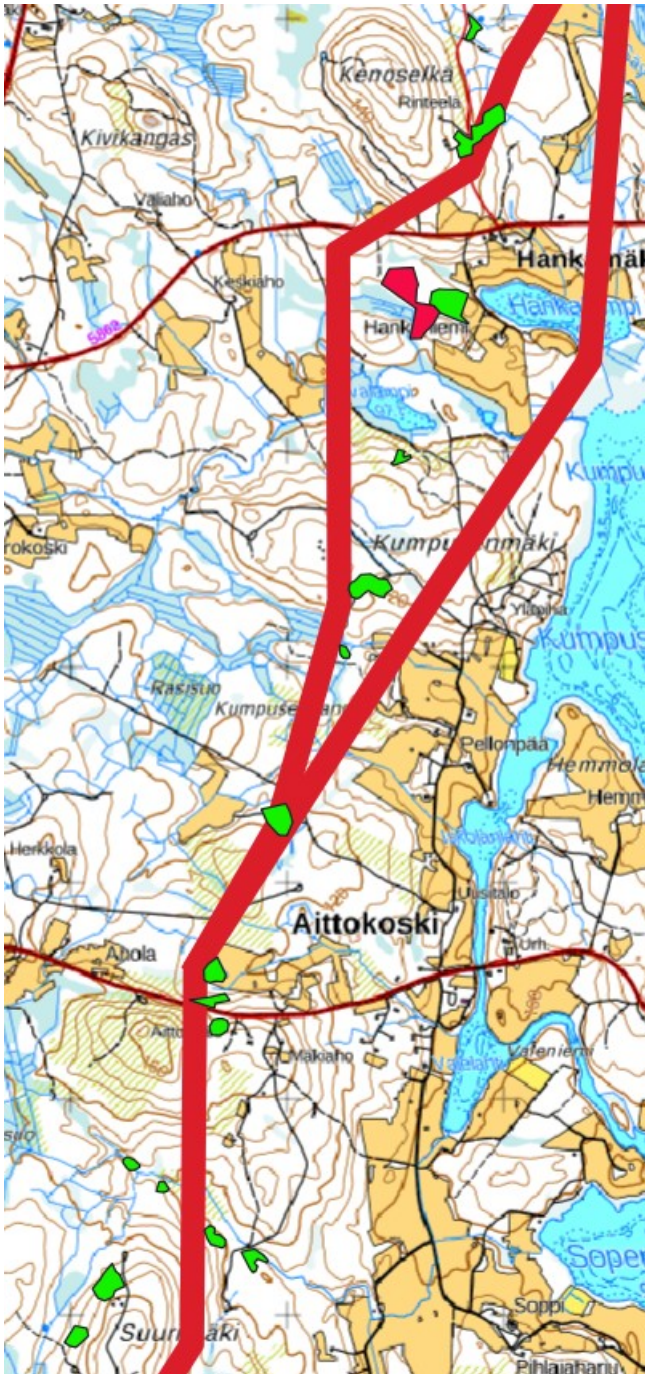
Liito-oravalle soveliaita elinympäristöjä rajattiin kuvissa 12-14 esitetyille metsäkuvioille.

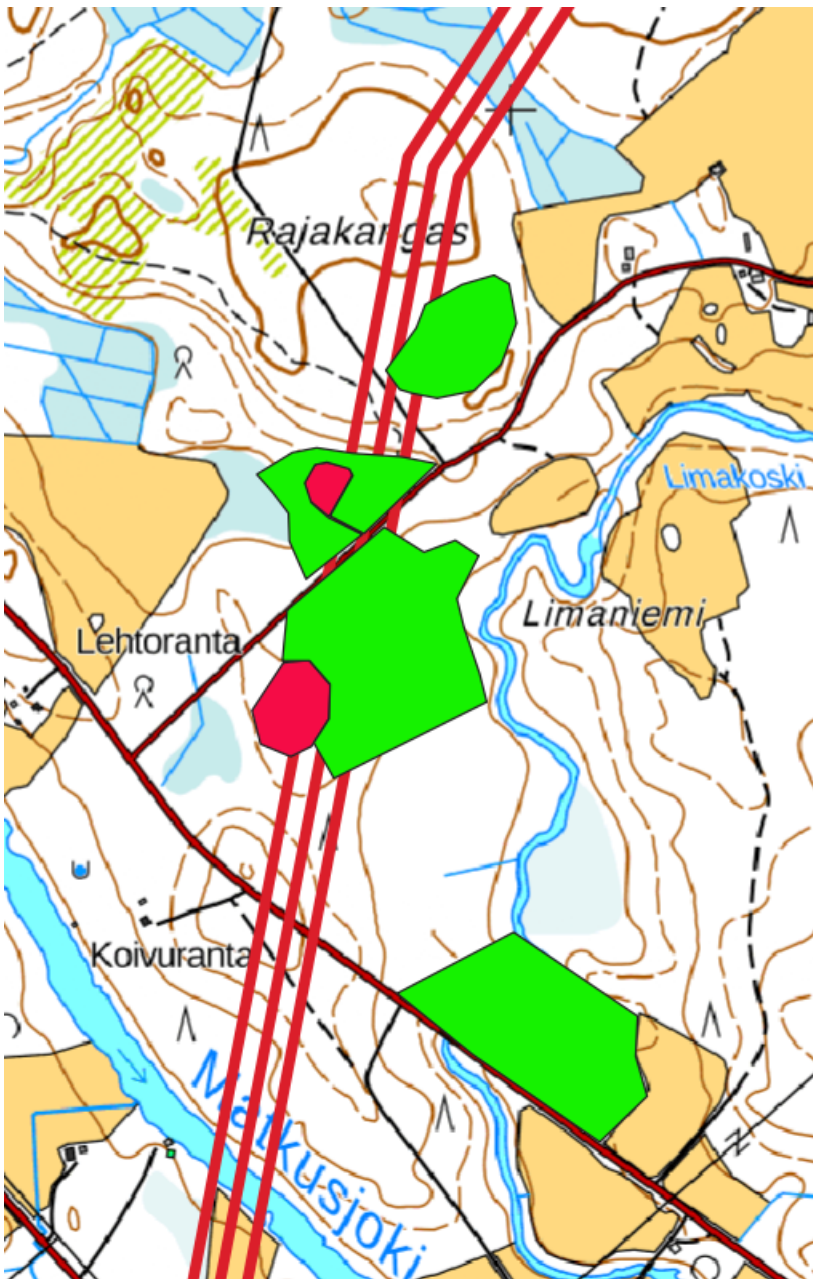
Kuva 12. Liito-oravan esiintymisen potentiaali: Koukunjoki. (punainen = sovelias lisääntymis- ja levähdyspaikaksi, vihreä = potentiaalinen muu elinympäristön osa)

5.12.2023

Faunatican raportteja 128/2023

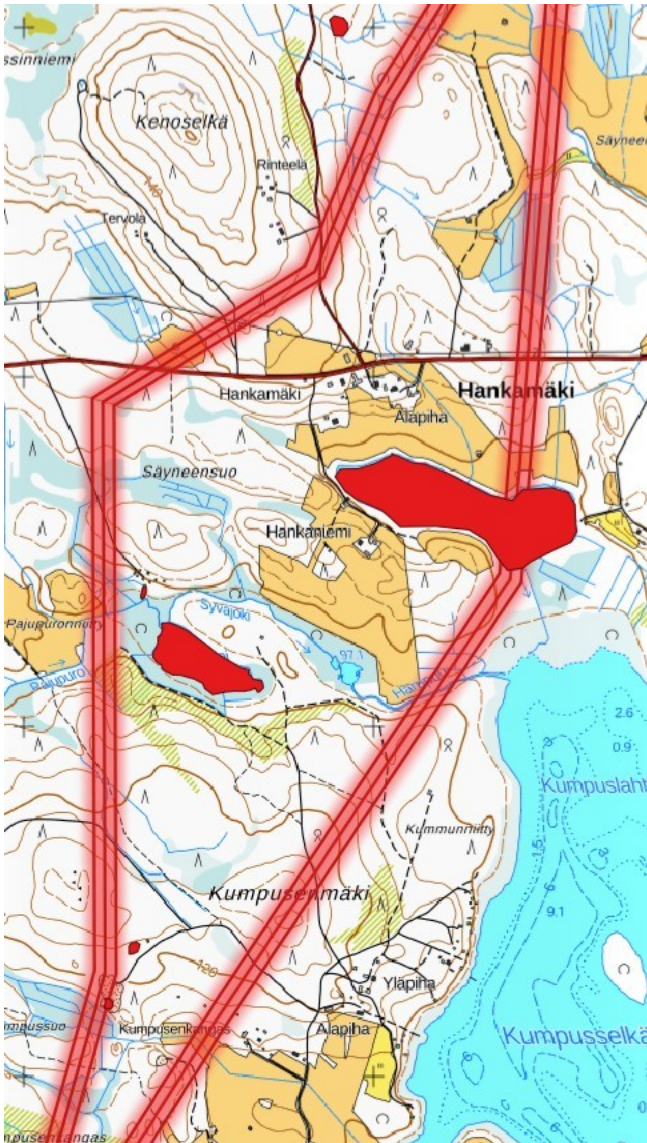
Kuva 13. Liito-oravan esiintymisen potentiaali: Aittokoski. (punainen = sovelias lisääntymis- ja levähdyspaikaksi, vihreä = potentiaalinen muu elinympäristön osa)

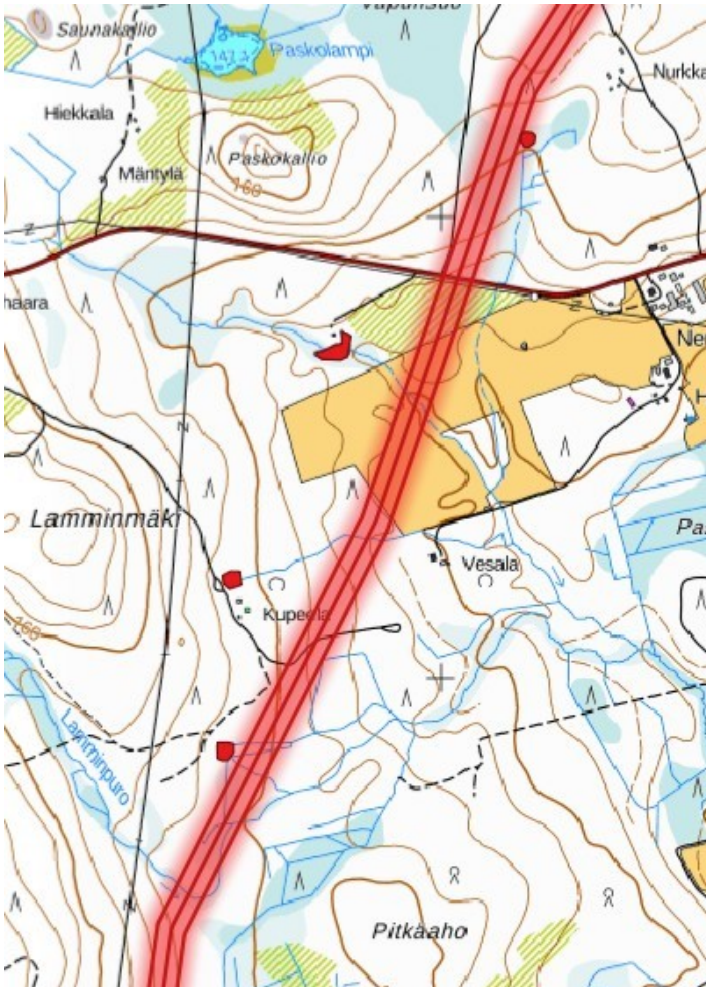
Kuva 14. Liito-oravan esiintymisen potentiaali: Lehtoranta. (punainen = sovelias lisääntymis- ja levähdyspaikaksi, vihreä = potentiaalinen muu elinympäristön osa)

3.4. Viitasammakko

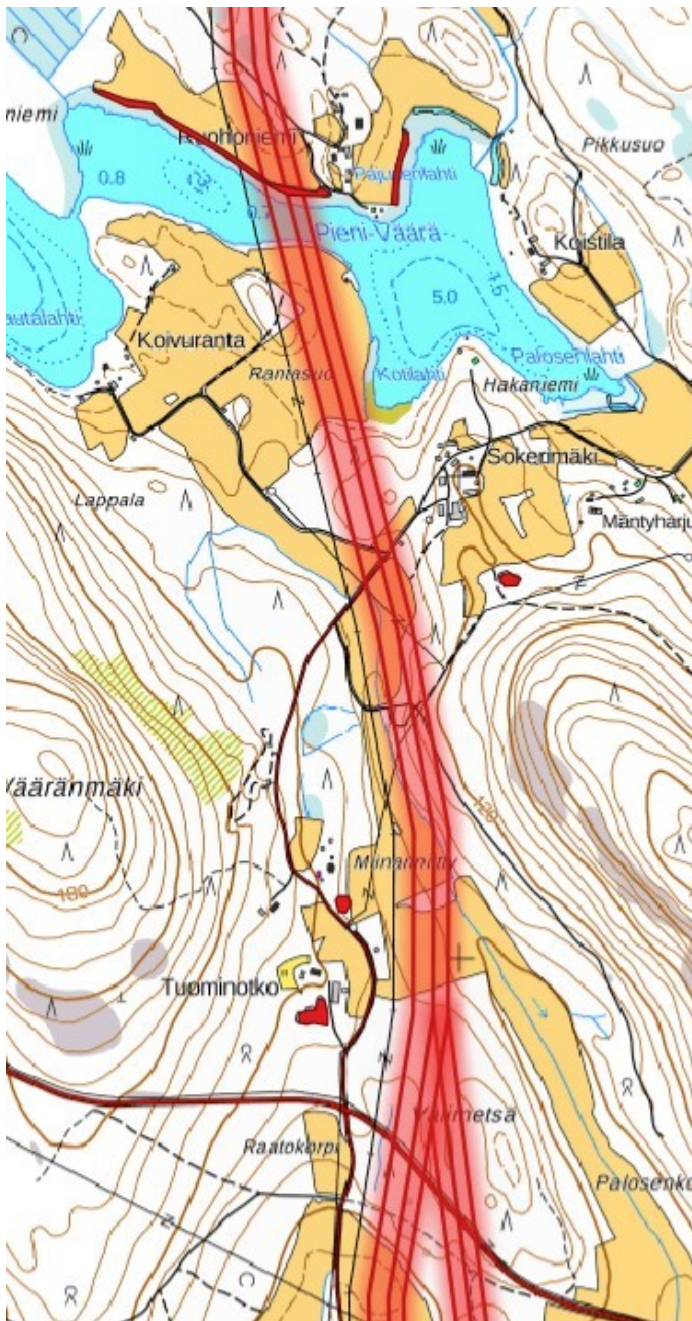
Selvityksessä ei tehty yhtään havaintoa viitasammakosta. Viitasammakolle soveliaiksi arvioidut alueet esitetään kuvissa 15-18.

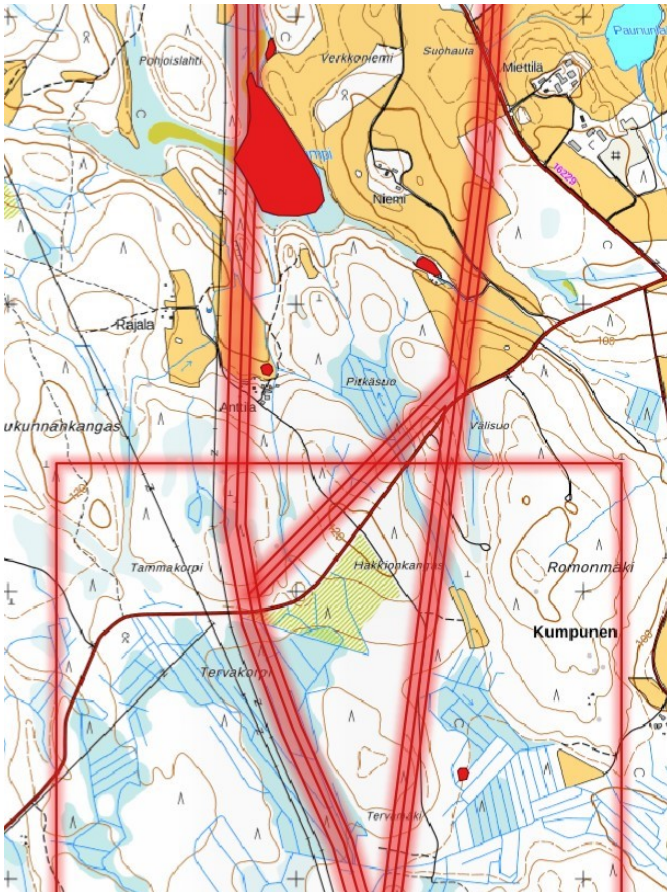
Kuva 15. Viitasammakon esiintymisen potentiaali: Hankamäki.

Kuva 16. Viitasammakon esiintymisen potentiaali: Lamminmäki.

Kuva 17. Viitasammakon esiintymisen potentiaali: Vääränmäki.

Kuva 18. Viitasammakon esiintymisen potentiaali: Kumpunen.

3.5. Muut erityisesti huomioitavien lajien havainnot

Selvityksessä tehtiin havaintoja joistakin muista luonto- ja lintudirektiiveissä mainituista lajeista seuraavasti:

saukko	luontodirektiivi II- ja IV-liite	3 havaintoa
pyy	lintudirektiivi I- ja II/B-liite	2 havaintoa
teeri	lintudirektiivi I- ja II/B-liite	2 havaintoa

Sähkösiirtoreitin linjauksella sijaitsee myös saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, joiden hävittäminen tai heikentäminen on kielletty (Lsl 78 §).

Lisäksi tehtiin havaintoja joistakin huomionarvoisista jäkälistä seuraavasti:

nukkamunuaisjäkäli	<i>Nephroma resupinatum</i>	VU	2 havaintoa
jauhemunuaisjäkäli	<i>Nephroma parile</i>	indikaattori	1 havainto
silomunuaisjäkäli	<i>Nephroma bellum</i>	NT	5 havaintoa
raidankeuhkojäkäli	<i>Lobaria pulmonaria</i>	NT	2 havaintoa
karstajäkäli	<i>Parmeliella thriptophylla</i>	NT	1 havainto
samettikesijäkäli	<i>Leptogium saturninum</i>	NT	2 havaintoa

Myös tehtiin kaksi havaintoa haapariippusammalesta (*Neckera pennata*, VU).

4. Suositukset

Luonnonsuojelulaissa mainittuja tai uhanalaisia luontotyyppijä taikka erityisesti huomioitavien putkilokasvien ja viitasammakon esiintymijä ei reitiltä tavattu, joten ne eivät aiheuta huomiointitarpeita hankkeessa.

Metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä tavattiin (lähteiden välitön lähiympäristö 7 kpl ja pienen lammen välitön lähiympäristö 1 kpl). Samojen kohteiden vesialueet ovat vesilain mukaisia suojeltavia vesiluontotyyppijä (luvun 2 11 §:n kohdan 1 mukaiset kohteet). Kohteet tulee huomioida hankesuunnittelussa ja niiden luonnontila tulee säilyttää.

Uhanalaisia ja muita erityisesti huomioitavia lajeja tavattiin. Näiden lajien esiintymät tulee huomioida hankesuunnittelussa. Saukkojen lisääntymis- ja levähdyspaikat tulee selvittää.

Liito-oravan Pohjoislahden määritellyllä lisääntymis- ja levähdyspaikan kohdalla suositellaan reitin kulkemista olemassa olevan sähkölinjan itäpuolella.

Liito-oravan Lehtorannan (eteläinen ja pohjoinen) määriteltyjen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen kohdalla suositellaan reitin linjaamista siten, että lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei hankkeella vaaranneta.

5. Viitteet

Metsäkeskus 2022: Tulkintasuosituksia metsälain 10 pykälän tarkoittamien erityisen tärkeiden elinympäristöjen rajaamisesta ja käsittelystä. – Ohje. 24 s.

Nieminen, M. 2017: Liito-orava. – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.

Karttapohjat © Maanmittauslaitos

Kuvat ja valokuvat © Faunatica Oy

Liite 1. Taulukko tehdyistä havainnoista

Pvm	Laji	Tiet. nimi	X-koordi-naatti*	Y-koordi-naatti*	Lisätieto
1.7.2023	liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	522733	7071307	virtsajälki tuore
1.7.2023	liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	522746	7071326	lisääntymis- ja levähdyspaikka
1.7.2023	liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	522745	7071326	haapa dbh 40 cm, 1 papana
1.7.2023	raidankeuhkojäkälä	<i>Lobaria pulmonaria</i>	522757	7071284	haavalla
1.7.2023	raidankeuhkojäkälä	<i>Lobaria pulmonaria</i>	522694	7071358	raidalla
1.7.2023	nukkamunuaisjäkälä	<i>Nephroma resupinatum</i>	522694	7071358	raidalla
1.7.2023	silomunuaisjäkälä	<i>Nephroma bellum</i>	522694	7071358	raidalla
1.7.2023	jauhemunuaisjäkälä	<i>Nephroma parile</i>	522694	7071358	raidalla
1.7.2023	liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	522766	7071570	kuusi dbh 45 cm, 2 papanaa
1.7.2023	liito-orava	<i>Pteromys volans</i>	517695	7047866	haapa dbh 35 cm, 5 papanaa

* Koordinaatisto: ETRS-TM35FIN